

ფისო ადვიშვილი

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

ფრაზეოლოგიზმი თუ რთული ანთროპონიმი

ბიბლია, წიგნთა წიგნად აღიარებული ტექსტი, ყველა ენაში საკუთარი სახელების, ანდაზების, ფრაზეოლოგიური ერთეულების უმრეტი წყაროა. ბიბლიური ფრაზეოლოგიზმები ენის ფრაზეოლოგიური ფონდის მნიშვნელოვან ნაწილს შეადგენს. დოქტორი ქეთევან მარტაშვილი მიმოიხილავს რა ინგლისურენოვან ბიბლიურ ფრაზეოლოგიზმებს, ცალკე გამოყოფს ნომინაციურ ჯგუფს, რომელთა დიდი ნაწილი ბიბლიურ ანთროპონიმებთან დაკავშირებული ფრაზეოლოგიზმებია. ავტორი “იაკობის კიბის“, “იუდას ამბორის“, “ურწმუნო თომას“ და სხვათა გვერდით ამ ჯგუფში ასახელებს კეთილსინდისიერ კაცს იგივე “მოწყალე სამარიტელს“ (a good samaritan). როგორც ჩამონათვალიდან ჩანს, იუდას, თომას და სხვა საკუთარი სახელების მსგავსად ანთროპონიმად მიჩნეულია სამარიტელი, წარმომავლობის სახელი, რომელსაც წმიდა წერილში ორი შესიტყვება - **სამარიტელი დედაკაცი** და **მოწყალე სამარიტელი** - უკავშირდება. აღნიშნულ შესიტყვებებში სინტაგმის არც ერთი წევრი არაა ანთროპონიმი. ლექსემაში სამარიტელი დედაკაცი მსაზღვრელი წარმომავლობის აღმნიშვნელი სახელია, ხოლო საზღვრული - შედგენილი საზოგადო არსებითი სახელი. სამარიტელი დედაკაცისა და მაცხოვრის საუბარი გადმოცემულია იოანე მახარებლის მე-4 თავში. სინტაგმასთან გარკვეული მყარი ისტორია და ასოციაციაა დაკავშირებული. შესიტყვებას ამ წყობით იყენებენ წმინდა მამები ქადაგებებში. მაგალითად, წმინდა იოანე ოქროპირი გვასწავლის: ხოლო უკუეთუ დედაკაცმან სამარიტელმან ესეოდენი მოსწრაფებაი აჩუენა..., “შევიკდიმოთ უკუე ჩუენცა, რამეთუ უკუეთუ დედაკაცი სამარიტელი, რომელსა ხუთ ქმარ სხმოდეს, ესოდენი მოსწრაფებაი აჩუენა სწავლად საღმრთოთა სიტყუათა... “ იმერეთის ეპისკოპოსი გაბრიელ ქიქოძე სამ ქადაგებას უძღვნის სამარიტელი დედაკაცის ისტორიას. მართალია, ქადაგების სათაურში

დედაკაცი არ იხსენიება “სიტყვა კვირიაკესა სამარიტელისასა“ (გვ. 187), სიტყვა კვირიაკესა ზედა სამარიტელისასა (157), “სიტყვა სამარიტელის კვირიაკესა ზედა“ (161), მაგრამ ქადაგების ტექსტში ხშირია ამ შესიტყვების გამოყენება: „ამ უამად მივიდა იქ წყლის ამოსავსებელად ერთი სამარიტელი დედაკაცი“, „როგორათაც ჰფიქრობდა საწყალი იგი დედაკაცი სამარიტელი“. თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამოსაშვები გამოცდების ბილეთებში სახარების ეს ეპიზოდი ასეა დასათაურებული - მაცხოვრის საუბარი სამარიტელ დედაკაცთან. მრევლისთვის, სტუდენტებისა და რელიგიით დაინტერესებულთათვის სინტაგმა **სამარიტელი დედაკაცი** საკმარისია იმის გასაგებად, თუ ვიზეა საუბარი. მიგვაჩნია, რომ შესიტყვების ასეთი ხშირი გამოყენება, გავრცელებულობა და შინაარსი, რომელიც ამ ლექსემას უკავშირდება, მას საკუთარი სახელის ფუნქციას სძენს. ამ მოსაზრების სასარგებლოდ მეტყველებს **სამარიტელის** საკუთარ სახელთა ჯგუფში მოხსენიება ქ. მარტაშვილის მიერ, რადგან **სამარიტელი დედაკაცი** მაცხოვართან მოსაუბრე კონკრეტული, სრულიად ინდივიდუალური პირის საკუთარ სახელადაა ქცეული. ეს ინდივიდუალიზმი გაცილებით აღემატება ჩვეულებრივი ანთროპონიმების საკუთარსახელურობას (როდესაც ერთი სახელი მრავალ ადამიანს შეიძლება ერქვას).

სახარებაში წარმომავლობის სახელს სამარიტელი კიდევ ერთი ისტორია უკავშირდება. ამბავი, რომელსაც ლუკა მახარებელი მოგვითხრობს, სამარიტელის ხასიათს წარმოაჩენს. შესიტყვების ერთი წევრი ზედსართავი სახელია, მეორე, როგორც აღვნიშნეთ - წარმომავლობის სახელი. იგავს **“მოწყალე სამარიტელის“** შესახებ, მაცხოვარი უყვება სჯულისმეცნიერს კითხვის ვინ არს მოყუას ჩემდა? პასუხად. იგავის მიხედვით ავაზაკთაგან დაწყულულებულ კაცს არც მღვდელი, არც ლევიტელი, არამედ მხოლოდ სამარიტელი უპატრონებს. შესიტყვების დასახელება საკმარისია იმის ნათელსაყოფად, რომ ეს ის სამარიტელი არაა, რომელსაც მაცხოვარი ესაუბრა. გაბრიელ ქიქოძე ქადაგებებში ხშირად იყენებს ამ სინტაგამას სხვადასხვა ბრუნვის ფორმით. „სიტყვა ოცდამეხუთესა კვირიაკესა ზედა მოწყალე სამარიტელისასა, ასე არ მოიქცა მოწყალე იგი სამარიტელი“, ვითარცა ჰქმნა მოწყალე სამარიტელმან, იგი პირდაპირ დაემსგავსება

მოწყალესა სამარიტელსა. შესიტყვების სიმბოლური მნიშვნელობით გამოყენებაც დასტურია იმისა, რომ იგი ონიმიზაციას განიცდის. გაბრიელ ქიქოძე წერს: „რაოდენნი გამოჩნდნენ, მადლითა ღვთისათა, მოწყალენი სამარიტელნი“, ბევრეულნი მოწყალენი სამარიტელნი მიდიან დასახსნელად ურიცხვთა ქრისტიანეთა. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ის ქადაგებაში ნათქვამია: ყოველი ქრისტიანი მოწყალე სამარიტელის მსგავსად არა მხოლოდ თავისიანებისა და ახლობლების, არამედ საერთოდ, მიუხედავად მათი ეროვნებისა და რელიგიური რწმენისა, ყველა ადამიანის მიმართ მოწყალე უნდა იყოს.

კიდევ ერთი სინტაგმა, რომლის მსაზღვრელი - ზედსართავი, ხოლო საზღვრული საზოგადო არსებითი სახლია, არის **უძღვლები შვილი**. იგავს, რომლის სახელიცაა უძღვლები შვილის იგავი, ლუკა მახარებელი გადმოგვცემს (ლ. 15, 11-32). შესიტყვება უძღვლები შვილი ფართოდ გავრცელებული სინტაგმაა. გაბრიელ ქიქოძის ქადაგებებში იგი ხშირად გამოიყენება. „სიტყვა კვირაკესა უძღვლები შვილისასა“, არ დაემსგავსო უძღვლები შვილის დაცემასა და დაგლახაკებასა“, „სინანული იგი უძღვლებისა შვილისა იყო გულ-წრფელი“, „წინასწარმეტყველმან დავით, მსგავსად უძღვლებისა შვილისა მის, მიიღო შენდობა ცოდვისა“. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ქადაგებებშიც ვხვდებით ამავე სინტაგმას. „თუ შურს დაძღვევ და სხვისი სიხარულით გაიხარებ, უფალი შენც აუცილებლად დაგაჯილდოვებს სიხარულით, ისე როგორც **“უძღვლები შვილი“** დააჯილდოვა საყვარელმა მამამ“. წმინდა ბასილი დიდის ლოცვაში, რომელიც ზიარების წინ იკითხება, აღნიშნულია: „შემიწყნარე მეცა, კაცთმოყვარეო უფალო, ვითარცა მეძავი, ვითარცა ავაზაკი, ვითარცა მეზვერეი და ვითარცა უძღვლები“. წმინდა სვიმეონ მეტაფრასიც ახსენებს უძღვლები შვილს ლოცვებში: „აწ შემიწყნარე მე ცოდვილი მოქცეული, ვითარცა შეიწყნარე უძღვლები...“ სვიმეონ ახალი ღვთისმეტყველი ასევე ზიარების წინა ლოცვებში აღნიშნავს: „ვითარცა უძღვლები შეიწყნარე, და მეძავი მოსრული შენდა, ეგრეთ შემიწყნარე მეცა მეძავი და უძღვლები, მოწყალეო“. მართალია, სინტაგმა უძღვლები შვილი არ გვხვდება ლოცვებში, მაგრამ მხოლოდ ზედსართავი **უძღვლები** საკმარისია იმისთვის, რომ მოხდეს პიროვნების დაკონკრეტება და ცხადი გახდეს ამბავი, რომელიც ამ ზედსართავს უკავშირდება.

ყურადსაღებია ისიც, რომ არა მხოლოდ იგავს (უძღვები შვილის იგავი), არამედ კვირასაც **“უძღვები შვილის კვირაკე”** ეწოდება. ამ შესიტყვებას არა მარტო წმინდა მამები იყენებენ ქადაგებებისას, არამედ მას ხშირად ვხვდებით მხატვრულ ლიტერატურაშიც. „სადაც ამოკითხული უძღვები შვილის სახარებისეულ ისტორიაზე დაწერილი სასაცილო კომედია გამახსენდა“, „ვინაიდან და რადგანაც ბოლო ხანებში ძალიან ცოტას ვჭამდი და, მით უმეტეს, ასეთი კერძები ჩემს ყოველდღიურ რაციონში არ შედიოდა, არ შემეძლო არ მეფიქრა უძღვები შვილის იმ კომედიაზე, რამდენიმე წუთის წინ რომ ამოტივტივდა ჩემს გონებაში“, **“თქმულებაში უძღვები შვილი სახლში ბრუნდება და გახარებული მამა დიდი პატივითა და სიყვარულით ხვდება”** - წერს ალბერტო მორავია. გრიგოლ წერეთელი აბუღელესის ოქროს ვირის შესავალში აღნიშნავს: „პონტიანემ წაიყვანა თავისი უმცროსი ძმა, მივიდა დედასთან და მამინაცვალთან პატიების სათხოვნელად. „უძღვებ შვილს შეცოდება აპატიეს“. საყოველთაოდაა ცნობილი რემბრანტის ტილო **“უძღვები შვილის დაბრუნება”**. ამ შერეული შესიტყვების ასეთი ფართო გავრცელებულობა და სიმბოლურობა მას საკუთარ სახელთა ჯგუფში აყენებს.

ანთროპონიმთა ჯგუფს უნდა მივაკუთვნოთ ასევე სინტაგმა **მდიდარი ჭაბუკი**. შესიტყვებაში მსაზღვრელი - ზედსართავი, ხოლო საზღვრული არსებითი სახელია. თბილისის სასულიერო აკადემია და სემინარიის გამოსაშვები გამოცდების ბილეთებში სახარების ეს ეპიზოდი ასეა დასათაურებული - საუბარი მდიდარ ჭაბუკთან. მაცხოვრის საუბარს მდიდარ ჭაბუკთან მათე მახარებელი გადმოგვცემს (მ. 19, 16-22). იესო ურჩევს ჭაბუკს, რომ საუკუნო ცხოვრების დასამკვიდრებლად საჭიროა მონაგების გაყიდვა და გლახაკათვის დარიგება. **“და ვითარცა ესმა სიტყუაი ესე ჭაბუკსა მას, წარვიდა მწუხარე, რამეთუ იყო იგი მდიდარ ფრიად”** (მ. 19, 22). ერთმანეთთან დაკავშირებული ეს ორი სიტყვა იწვევს გარკვეულ ასოციაციას, რომელიც სახარებისეულ ისტორიას უკავშირდება.

ზედსართავი სახელი მდიდარი არის ნაწილი კიდევ ერთი შესიტყვებისა **“მდიდარი და ლაზარე”**. იგავიც ამ სახელს ატარებს, მას ლუკა მახარებელი მოგვითხრობს (ლ. 16, 19-31).

იოანე ოქროპირი წერს რამეთუ უკუეთუ ლაზარეს არაი ჰვნებოდა მდიდრისაგან, არამედ ოდენ, რამეთუ მოწყალეობაი მის მიერ არა მიეღო, იყო შემასმენელ მისა და პირისა დამყოფელ? გაბრიელ ეპისკოპოსის ორი ქადაგება ეძღვნება წმინდა წერილის ამ ეპიზოდს. „ამ იგავში გარდამეტებულად არის გამოყვანილი უგუნურება მდიდრისა და სისაწყლვე ლაზარესი“. ლაზარე ანთროპონიმია, მდიდარი - ზედსართავი სახელი. და კავშირით შეერთებული ტოლადშერწყმულიორი სხვადასხვა მეტყველების ნაწილისგან ერთი საკუთარი სახელია და მეორეც ამავე ფუნქციის მატარებელია ამ შესიტყვებაში, ამიტომ ისიც ანთროპონიმად უნდა განვიხილოთ.

და კავშირით შეერთებული კიდევ ერთი წყვილი, რომელიც ონიმიზაციას განიცდის არის **„მეზვერე და ფარისეველი“**. ამ ორი საზოგადო არსებითი სახელიდან ერთი საქმიანობას (მეზვერე - ხარკის ამკრეფი), ხოლო მეორე - იუდაიზმის ერთ-ერთი სექტის მიმდევარს აღნიშნავს. არა მხოლოდ იგავს, რომელსაც ასევე ლუკა მახარებელი გადმოგვცემს (ლ. 18, 10-13): “ორნი კაცნი აღვიდოდეს ტაძარსა მას: ერთი ფარისეველი და ერთი მეზვერე“, არამედ კვირასაც კი ეწოდება მეზვერისა და ფარისეველის სახელი - ჩვენ უნდა გავიაროთ მეზვერისა და ფარისეველის და უძღვები შვილის კვირიაკე - აღნიშნავს ქადაგებაში უწმინდესი და უნეტარესი ილია მეორე. ამ იგავს გაბრიელ ქიქოძის არაერთი ქადაგება ეძღვნება. ქადაგებებში სიტავმის წევრები იშვიათად, მაგრამ მაინც იცვლიან ადგილს. „მოდვრება მეზვერისა და ფარისეველის კვირიაკესა“, „მეშინის, რომ შენ გადიხარ აქედამ არა გამართლებული და განწმედილი“, მსგავსად **მეზვერისა**, არამედ გამტყუნებული, ვითარცა **„ფარისეველი“**, „ღმერთო გვიღხინე ჩვენცა, რომელნი სიტყვით და საქმით ხშირად დავემსგავსებით ფარისეველსა ამას, გარნა არა გვაქვს მონანიება მეზვერისა“, სიტყვა ფარისეველის და მეზვერის კვირიაკესა. ეს ტოლადშერწყმული სიტყვები ძირითადად დაუშორებლად გამოიყენება და გარკვეული ისტორიის მატარებელია. ამდენად მათში არა ზოგადად ხარკის ამკრეფი და ფარისეველთა სექტის მიმდევარი, არამედ კონკრეტული მონანული მეზვერე და ამპარტავანი ფარისეველი იგულისხმება. ეს კი შესიტყვებას საკუთარი სახელის ძალას ანიჭებს. უფრო მეტიც, ცალკე მეზვერე

სწორედ ფარისეველთან ერთად ტაძარში მდგომ და მლოცველ პიროვნებას აღნიშნავს და არა სხვა ვინმეს. ამის დასტურია ბასილი დიდისა შემეწინარე მეცა, კაცთმოყვარეო უფალო, ვითარცა მეძავი, ვითარცა ავაზაკი, ვითარცა მეზვერეი და ვითარცა უძღვები და იოანე დამასკელის „არამედ შენ, ქრისტე ღმერთო, მეზვერე განამართლე“ - ზიარების წინა ლოცვებში ნახსენები მეზვერე.

სინტაგმაში **სიდედრი სიმონისი** მართულ მსაზღვრელად გამოიყენება საკუთარი სახელი, ანთროპონიმი, ხოლო საზღვრულად - აპელატივი. მაცხოვრის მიერ სიმონის სიდედრის სასწაულებრივი განკურნების შესახებ მარკოზ (მკ. 1, 29-31) და ლუკა მახარებლები (ლ. 4, 38-39) მოგვითხრობენ. არც ერთი სიმონის სიდედრის სახელს არ ახსენებს, მაგრამ ორივე იყენებს შესიტყვებას სიდედრი სიმონისი. „ხოლო **სიდედრი სიმონისი** დავრდომილ იყო მხურვალეებითა“ (მკ. 1, 30), „ხოლო **სიდედრი სიმონისი** შეპყრობილ იყო სიცხითა დიდითა“ (ლ. 4, 38). სახარების ეს ეპიზოდიც ასე მოიხსენიება - **სიმონის სიდედრის განკურნება**. ერთი შეხედვით ჩვეულებრივი შეთანხმებული მსაზღვრელ-საზღვრული, რომელიც ნათესაურ კავშირსაც აღნიშნავს, სიმონის სიდედრის საკუთარ სახელადაა ქცეული.

რიცხვით სახელთანაა დაკავშირებული შესიტყვება **“მეათერთმეტე ჟამის მუშაკი”**. მათე მახარებელი გვიყვება მეათერთმეტე ჟამის მუშაკთა ისტორიას, რომლებიც ბოლოს მივიდნენ სამუშაოდ, მაგრამ სასყიდელი იმდენივე მიიღეს, რამდენიც პირველად მისულთა. (“ხოლო მეათერთმეტესა ჟამსა განვიდა და პოვნა სხუანი მდგომარენი და ჰრქუა მათ“ (მ. 20, 6)), (მოვიდეს მეათერთმეტისა ჟამისანი იგი და მიიღეს თითო დრაჰკანი“ (მ. 20, 9)). ეს ლექსემა ხშირად გამოიყენება როგორც წმინდა მამათა ნაშრომებში, ასევე ჩვეულებრივ მეტყველებაში. ზიარების წინა წმინდა სვიმეონ მეტაფრასის ლოცვაში ვკითხულობთ: და ვითარცა მეათერთმეტისა ჟამისა მოსრულნი შეიწყნარნენ, რომელთა ვერარაი ღირსი სასყიდლისაი იმოქმედეს, ეგრეთ შემეწინარე მეცა ცოდვილი . წმინდა შუშანიკი აღსასრულის წინ ამბობს: უკუეთუ ღირს რაიმე ვარ უკუანაისკნელი ესე მეათერთმეტეი მოქმედი ვენახისაი, იყვნით ყოველნი კურთხეულ უკუანისამდე ჟამთა. იოანე საბანისძე აბო თბილელს მიმართავს: შენ უკანა-

ისკნელი ესე მუშაკი მაცხოვრისა ჩვენისაი მეათერთმეტისა ჟამისაი . გიორგი მერჩულე კი მოგვითხრობს: დღითი დღე აღორძინდებოდეს ძმანი, რამეთუ შეეძინებოდეს უფალსა მუშაკნი მეათერთმეტისა ჟამისანი. მეათერთმეტე ჟამის მუშაკი სიმბოლური სახელია, ამას მისი ლოცვებსა და ჰაგიოგრაფიულ მწერლობაში გამოყენებაც ნათელყოფს. ამ შესიტყვების ქვეშ იგულისხმება ადამიანები, რომლებიც ეკლესიის წიაღში დაგვიანებით შევიდნენ.

რიცხვით სახელთან დაკავშირებული ლექსემაა „ათნი ქალწულნი“. შესიტყვებაში მსაზღვრელი რიცხვითი სახელია, საზღვრული კი - საზოგადო არსებითი სახელი. იგავს ათი ქალწულის შესახებ მათე მახარებელი მოგვითხრობს (მაშინ ემსგავსოს სასუფეველი ცათაი ათთა ქალწულთა (მ. 25, 1)). მორწმუნეთათვის კარგადაა ცნობილი იგავი ათი ქალწულის შესახებ, რომელთაგან ხუთი აღმოჩნდა ბრძენი, ხოლო ხუთი სულელი. ბრძენ ქალწულებს, რომლებიც სიძის შესაგებებლად ემზადებოდნენ, თავიანთი ლამპრებისათვის ზეთი მომარაგებული ჰქონდათ, სულელებს - არა. ამიტომ ბრძენნი შევიდნენ წვეულებაზე, ხოლო სულელებს კარი დაკეტილი დახვდათ. მხოლოდ ამ შესიტყვების ხსენებაა საკმარისი და მთელი ისტორიის მოყოლა საჭირო აღარ არის. შესიტყვება თვითონაა მატარებელი გარკვეული ისტორიისა. იმერეთის ეპისკოპოსი გაბრიელ ქიქოძე თავის ქადაგებებში აღნიშნავს: „ამას გვიჩვენებს მაგალითი **“ათთა ქალწულთა“**, **“ხოლო გვიხატავენ სულთა ყოველთა ქრისტიანეთასა“**.

ასეთივე შესიტყვებაა **ათნი კეთროვანნი**. ამბავს ათი კეთროვანის შესახებ, რომელიც მაცხოვარმა მათივე თხოვნით განკურნა, ლუკა მახარებელი მოგვითხრობს (და შე-რაი-ვიდა იგი დაბასა რომელსამე, მოეგებებოდეს მას ათნი კეთროვანნი კაცნი (ლ. 17, 12)). ათთაგან მხოლოდ ერთი, ისიც სამარტელი, დაბრუნდა მაცხოვართან მადლობის სათქმელად. მაცხოვარმან, **“ვითარცა მოგვითხრობს დღეს წაკითხული სახარება“**, ერთხელ განკურნა ათნი კეთროვანნი კაცნი - წერს გაბრიელ ეპისკოპოსი იმერეთისა. ეს ლექსემა კონკრეტულ პიროვნებებზე და მათთან დაკავშირებულ ისტორიაზე მიგვითითებს, ახასიათებს მყარი სინტაგმური წყობა, რაც ონომასტიკურობის მაღალი ხარისხის მაჩვენებელია.

“**ორნი ავაზაკნი**“ იმ შესიტყვებათა ჯგუფს მიეკუთვნება, რომლის დასახელებაც საკმარისია, რომ კონკრეტული პიროვნებები წარმოვიდგინოთ, რომელთაგანაც ერთი მაცხოვრის მარჯვნივ, მეორე მარცხნივ აცვეს ჯვარს (მაშინ ჟუარს-აცუეს მის თანა **ორნი ავაზაკნი**“ (მ. 27, 38)). ლექსემის ანთროპონიმად მიჩნევას ამყარებს ისიც, რომ ლექსემას ზუსტად ამ წყობით ასახელებს მეორე მახარებელი მარკოზიც (და მის თანა ჟუარს აცუნეს **ორნი ავაზაკნი** (მკ. 15, 27)). იოანე მახარებელი ჟუარცმის ისტორიას ასე გადმოგვცემს: “და მუნ ჟუარს-აცუნეს იგი და მის თანა სხუანი **ორნი** ამიერ და იმიერ, და შორის იესუ“ (ი. 19, 18) ზიარების წინა წმინდა ბასილი დიდის ლოცვაში იხსენიება ავაზაკი, მაგრამ ეს ის ავაზაკია, რომელმაც შეურაცხყოფილი უფალი შეიცივნო: შემიწყნარე უკუე მეცა, კაცთმოყვარეო უფალო, ვითარცა მეძავი, ვითარცა ავაზაკი წმინდა სვიმეონ მეტაფრასიც იხსენიებს მონანულ ავაზაკს: აწ შემიწყნარე მე ცოდვილი მოქცეული, ვითარცა შეიწყნარე უძღვები, ავაზაკი, და მეძავი. წმინდა იოანე ოქროპირი აღნიშნავს: “არცა ავაზაკი განარე, რომელმან იცნა მეუფებაი შენი“, და ავაზაკსა სამოთხისა ბჭენი განუხვენ.

მართალია, ყველა წმინდა მამა მხოლოდ მონანულ ავაზაკს გულისხმობს, მაგრამ ავაზაკის ხსენება საკმარისია, მეორე მყვედრებელი ავაზაკიც გავიხსენოთ. ორი ავაზაკის წამოთქმისას ნათელია ისტორია, რომელიც მათ უკავშირდებათ. ეს იმის თქმის საფუძველს გვაძლევს, რომ შესიტყვება საკუთარი სახელია. ყოველ შემთხვევაში საზოგადო სახელის ფარგლებს ლექსემა აშკარად გასცდა.

რიცხვით სახელთან დაკავშირებულ შეიტყვებებს, რომლებიც გაანთროპონიმების გზას ადგანან, მიეკუთვნება კიდევ ერთი ლექსემა “**ოთხნი მახარებელნი**“, რომელშიც კონკრეტული პიროვნებები - მათე, მარკოზი, ლუკა და იოანე - იგულისხმება. მიგვაჩნია, რომ სიტყვები ათორმეტნი, სამოცდაათთაგანნი, მახარებელნი ანთროპონიმები არიან, რადგან ისინი დამოუკიდებლად, სხვა სიტყვათა დახმარების გარეშე მიუთითებენ კონკრეტულ პიროვნებებზე და მათთან დაკავშირებულ ისტორიაზე.

მსოფლიო მართლმადიდებელი ეკლესიის შეერთებულ კალენდარში ჩამოთვლილია წმინდანები და მათი ხსენების დღეები.

ჩამონათვალში ორჯერ ვხვდებით თორმეტ მოციქულს. ერთგან მოიხსენიება - მოციქულნი ათორმეტნი (და მათთან ერთად ყოველნი მოციქულნი) - და მეორედ - მოციქულნი ათორმეტნი, ისევე როგორც მოციქულნი სამოცდაათთაგანი და მახარებელნი ოთხნი. სინტაგმათა ამ ჯგუფს შეიძლება დავუმატოთ ათნი ქალწულნი, ათნი კეთროვანნი, ორნი ავაზაკნი, მეთერთმეტე ჟამის მუშაკნი. ვფიქრობთ, რომ ეს შერეული შესიტყვებები (თუ ცალკეული სიტყვები - ათორმეტნი, სამოცდაათთაგანი, მახარებელნი - არა), ისევე როგორც ცხრა ძმა, სამასი არაგველი, სამასი სპარტელი და სხვები, ანთროპონიმებად უნდა მივიჩნიოთ, ან განვიხილოთ ანთროპონიმთა ერთ-ერთ ქვეჯგუფად, ან ჩავთვალოთ გარდამავალ ჯგუფად საკუთარ და საზოგადო სახელთა შორის, რადგან ორივე ჯგუფის ფუნქციის მატარებელნი არიან, ან ვუწოდოთ მათ რთული ანთროპონიმები, რადგან ისინი ონომასტიკურ სახელებს უტოლდებიან. თუმცა თავისთავად ონიმური წარმოშობისა არ არიან, ან შესიტყვების მხოლოდ ერთ კომპონენტად აქვთ საკუთარი სახელი. ასეთ სინტაგმებად ფორმდება ისეთი ლექსიკური ერთეულები, რომლებიც მეტ-ნაკლები სიხშირით იხმარებიან ერთად და, თანდათანობით, არა მარტო სტრუქტურულ, არამედ სემანტიკურ გავლენასაც ახდენენ ერთმანეთზე, ასეთ სინტაგმებს შერეულ შესიტყვებებს უწოდებენ და აღნიშნავენ, რომ თითოეულ წევრს ერთმანეთის მიმართ მეტი სემანტიკური ძალა აქვს, ვიდრე ექნებოდა სხვა რომელიმე ლექსემის მიმართ ცალ-ცალკე აღებულთ. სახარების მიხედვით ასეთ შერეულ შესიტყვებებად გაფორმდა ზემოთ ჩამოთვლილი სინტაგმები, რომლებიც გარკვეული ფაქტორების ზეგავლენით შეკავშირდნენ და მათ აქვთ ანთროპონიმთა თვისებები. კერძოდ, 1) ახასიათებთ წყობის სიმყარე (მეტ-ნაკლები), 2) მათთან გარკვეული ისტორიაა დაკავშირებული, 3) გამოიყენებიან გადატანითი მნიშვნელობით, სიმბოლურად, ალუზიურად 4) გავრცელებული არიან როგორც სასულიერო, ისე საერო, მხატვრულ ლიტერატურაშიც.

დამოწმებული ლიტერატურა:

- აპულეუსი 1963:** აპულეუსი, ოქროს ვირი, ლიტერატურა და ხელოვნება, თბ. 1963;
- დევდარიანი 2006:** დევდარიანი რ., ტესტები, ქუთაისი, 2006;
- თაყაიშვილი 1961:** თაყაიშვილი ა., ქართული ფრაზეოლოგიის საკითხები, საქართველოს სსრ აკადემია, თბ. 1961;
- მარტაშვილი 2010:** მარტაშვილი ქ., ბიბლიური ფრაზეოლოგიზმები, თბილისი, 2010;
- მორავია 2013:** მორავია ა., მოწყენილობა, ელფის გამომცემლობა, 2013;
- ონიანი 1999:** ონიანი ალ., ფრაზეოლოგიზმი-სიტყვა-შესიტყვება, ენათმეცნიერების საკითხები №1, 1999;
- პოპიაშვილი 2010:** ხატიაშვილი ნ., პოპიაშვილი ხ., ქართული ხალხური ბიბლიური ფრაზეოლოგიზმები, დიდაქარობა, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, ხულო-დიდაქარა, 2010;
- ეპისტოლენი 1997:** სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II, ეპისტოლენი სიტყვანი ქადაგებანი II, თბ. 1997;
- ტაბიძე 1993:** ტაბიძე, მ., სემანტიკური გაფართოება-დავიწროების პროცესები ქართულ საკუთარ და საზოგადო სახელებში, ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, წ. მეათე, მეცნიერება, თბ. 1993;
- უშვერიძე 2011:** უშვერიძე, ნ., ბიბლიური წარმოშობის ფრაზეოლოგიური ერთეულები, ცხუმ-აფხაზეთის მეცნიერებათა აკადემიის შრომები, I, თბ. 2011;
- ფსალმუნნი და ლოცვანი 2010:** ფსალმუნნი და ლოცვანი თბ. 2010;
- ქადაგებანი 1913:** ქადაგებანი იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისა, ტ. I, ქუთ., 1913;
- ქადაგებანი 1913:** ქადაგებანი იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისა, ტ. II, ქუთ., 1913;
- ღლონტი 1964:** ღლონტი, ალ. ქართული ლექსიკოლოგია, თბ. 1964;

წმ. იოანე ოქროპირი, განმარტება იოანეს სახარებისა, ნ. I, თბ. 1993;

ხაჭაპურიძე .. 2006: ხაჭაპურიძე, ლ., ლომთაძე, ლ., სატირისა და იუმორის გავლენა ბიბლიური ფრაზეოლოგიზმების სემანტიკაზე, საენათმეცნიერო ძიებანი XXIV, თბ. 2006;

ხოფერია 2006: ხოფერია, მ., ფრაზეოლოგიზმის ფენომენი ლინგვისტიკისა და კულტურის მიჯნაზე, საენათმეცნიერო ძიებანი XXIV, თბ. 2006.

PISO ADEISHVILI

St. Andrew the First-Called Georgian

University of the Patriarchate of Georgia

Phraseologism or Complicated Anthroponyms**Summary**

Biblical phraseologisms represent important part of the phraseological fund of the language. Ketevan Martashvili reviews English phraseologism and allocates nomination groups, the majority of which are the phrases connected with Biblical anthroponyms. The author groups 'the honest person' – a good Samaritan alongside with the 'Jacob's Ladder', 'Kiss of Judas', 'Doubting Thomas' and others. Samaritan, names of origin are considered to be anthroponyms which are connected with two collocations in the Holy Scripture – a good Samaritan and Samaritan woman. The abovementioned collocations do not represent anthroponyms. Syntagmas of this type are: **the prodigal son, a rich man, a publican and and a Pharisee, Simon's wife's mother, a rich man and Lazarus, ten virgins, worker of the vineyard, four evangelists, two malefactors, ten lepers.**

These syntagmas should be considered to be anthroponyms, or one of the subgroup of anthroponyms, or the transitional group between private of public names as far as both have the characteristic of groups. They can also be called complex anthroponyms as they are equal to onomastic names. However, they originate from omonyms or only one component of the collocation has proper name. These kinds of syntagmatic forms are such lexical units that are more or less frequently used together and gradually influence each other not only structurally, but also semantically. These types of syntagmas are also called 'mixed' collocations and each part of them have more semantic power over each other than as taken separately.